

KEHITYSLEHTI

Ukraina valmistautuu jälleenrakennukseen

Jukka Aronen | 14.03.2024

Ukrainassa on alettu korjata sodan jälkiä ja valmistautua tulevaan EU-jäsenyyteen. Myös suomalaiset yritykset osallistuvat urakkaan.

Marraskuussa 2013 nuori ukrainalainen journalisti **Mustafa Nayyem** kirjoitti Facebook-sivulleen: ”Jos haluatte oikeasti saada jotain aikaan, älkää pelkästään tykätkö tästä viestistä vaan sanokaa, että olette valmiita. Yritetään aloittaa jotain uutta.”

Nayyem kehotti viestissään kiovalaisia kokoontumaan Maidanin aukiolle vastustamaan silloisen presidentin **Viktor Janukovytsin** politiikkaa. Janukovyts oli hetkeä aiemmin ilmoittanut vetävänsä Ukrainan pois Euroopan unionin kanssa solmitusta sopimuksesta ja vievänsä maata lähemmäs **Vladimir Putinin** johtamaa Venäjää.

Maidanin aukion mielenosoituksista tuli voimannäyttö, joka lopulta ajoi Janukovytsin maanpakoon Venäjälle. Kansannousu sysäsi kuitenkin myös Putinin sotavoimat liikkeelle. Venäjä valloitti ensin Krimin niemimaan helmikuussa 2014 ja laajensi sitten yhteenottoa Itä-Ukrainaan. Helmikuussa 2022 se aloitti laajan hyökkäyssodan koko maata vastaan.

Lähes 400 miljardin euron korjausvelka

Ensimmäisen Maidan-kokoontumisen järjestäjästä Mustafa Nayyemista tuli myöhemmin poliitikko, ja viime vuoden tammikuussa hänet nimitettiin Ukrainan jälleenrakennusviraston johtajaksi.

Suurimmat tuhot ovat tapahtuneet maan itä- ja eteläosissa, jonne rintamalinjat ovat vähitellen pysähtyneet.

Nayyemin johtama virasto huolehtii pääasiassa sodassa tuhoutuneiden teiden, siltujen, terveysasemien, rakennusten sekä energia- ja vesilaitosten korjaamisesta.

Työtä riittää, sillä Maailmanpankin viime vuoden maaliskuussa julkaisemien – nyt jo osittain vanhentuneiden – [laskelmien](#) mukaan Venäjän tuhoamien rakennusten ja infrastruktuurin korjaaminen maksaa noin 126 miljardia euroa. Suurimmat tuhot ovat tapahtuneet maan itä- ja eteläosissa, jonne rintamalinjat ovat vähitellen pysähtyneet.

Summa kohoaa 383 miljardiin euroon, kun laskelmiin lisätään sodasta aiheutuneet taloudelliset tappiot, kuten tuotannon keskeytyminen tai loppuminen, sekä Ukrainan uudistaminen EU:n jäseneksi.

EU-jäsenyyden tavoittelemiseen liittyvät kulut on lisätty jälleenrakennuskustannuksiin siksi, että Ukraina on aloittanut jäsenyysneuvottelunsa Euroopan unionin kanssa: maa haluaa valjastaa jälleenrakentamisen keinoksi edetä kohti EU-jäsenyyttä.

EU-kriteerit huomioidaan jälleenrakennuksessa muun muassa siten, että uusittavista kohteista, kuten asuintaloista, pyritään tekemään ilmasto- ja katastrofikestäviä.

”Periaate on tärkeä”, sanoo Suomen Ukrainan-jälleenrakentamisen suurlähettiläs **Antti Vänskä**, joka on seurannut Ukrainan asioita tiiviisti viime syyskuusta lähtien.

”Siellä missä olosuhteet ja voimavarat sen sallivat, energiajärjestelmät siirretään uusiutuvaan energiaan ja asuinrakennuksista tehdään energiatehokkaita.”

EU tasoittaa Ukrainan jäsenyyspolkua muun muassa 50 miljardin euron [rahoituspaketilla](#), jota käytetään erityisesti talouden vakauttamiseen ja jälleenrakentamiseen.

”Pakettiin on liitetty ehtoja, jotta voidaan seurata, miten maa edistyy jäsenyysvaatimusten kanssa”, Vänskä sanoo.

Suomalaiset yritykset jonkin verran jäljessä

Valtavaan jälleenrakennusurakkaan tarvitaan suuri määrä ukrainalaisia ja ulkomaisia yrityksiä. Mutta onko yritysten turvallista toimia sotaa käyvässä maassa?

”Sotaa käydään maan itä- ja kaakkoisosassa. Noin kolme neljäsosaa Ukrainan kaupungeista ja kunnista on sodan ulkopuolella”, muistuttaa Ukrainan liikelämässä vuosia työskennellyt [East Officen](#) tuore toimitusjohtaja **Janne Harjunpää**.

”Läntisessä Ukrainassa sodan huomaa vain kahdesta asiasta: sinne ei pääse lentämällä ja katukuvassa näkyy lomailevia sotilaita.”

– Jussi Harjunpää

”Läntisessä Ukrainassa sodan huomaa vain kahdesta asiasta: sinne ei pääse lentämällä ja katukuvassa näkyy lomailevia sotilaita.”

Harjunpäällä on näköalapaikka Ukrainaan, sillä hänen johtamaansa East Officen kuuluu joukko merkittäviä suomalaisia yrityksiä, jotka pyrkivät lisäämään liiketoimintaansa Ukrainassa ja Keski-Aasian markkinoilla.

Vaikka tarkkoja tilastoja jo toteutuneista jälleenrakennustöistä ei ole, Harjunpään mukaan jälleenrakennus on jo käynnissä. Maan bruttokansantuote

on kääntynyt kasvuun sodan alussa tapahtuneen romahduksen jälkeen, ja osa ulkomaille lähteneistä pakolaisista on palannut takaisin.

Harjunpää toivoo, että nykyistä useampi suomalainen yritys hakeutuisi Ukrainaan, sillä muiden Pohjoismaiden ja esimerkiksi Alankomaiden, Saksan, Puolan ja myös Viron yritykset ovat jo liikkeellä.

”Nyt olisi vielä edullista ostaa ’sisäänpääsylippu’ eli esimerkiksi tontti, tehdas tai yritys. Jonkin ajan kuluttua tulee tungos ja hinnat nousevat.”

Myös Antti Vänkä on pannut merkille muiden maiden nopean etenemisen.

”Erityisesti tanskalaiset yritykset ovat olleet ripeitä. Ne ovat olleet läsnä Ukrainassa jo pitkään. Suomalaiset tuntevat Ukrainaa heikommin. Paikan päällä on ollut vasta parikymmentä suomalaista firmaa.”

Hallitukselta lisärahoitusta yrityksille

Pääministeri **Petteri Orpon** (kok) hallitus haluaa helpottaa suomalaisten yritysten toimintaa Ukrainassa. Viime joulukuussa julkistetussa [Ukrainan-jälleenrakentamissuunnitelmassa](#) listataan yrityksille suunnattuja uusia rahoituslähteitä ja neuvontapalveluita.

Uutta rahaa on luvassa kymmeniä miljoonia euroja. Valtio lisää omistamansa kehitysrahoituslaitos Finnfundin pääomaa 25 miljoonalla eurolla. Tämän lisäksi on tarkoitus ottaa käyttöön uusi UIF-rahoitusväline, jolla rahoitettaisiin Ukraina-hankkeita 50 miljoonan eurolla vuosina 2025–2026.

Uutta rahaa on luvassa kymmeniä miljoonia euroja. Valtio lisää omistamansa kehitysrahoituslaitos Finnfundin pääomaa 25 miljoonalla eurolla.

Keskeisessä asemassa on myös Finnpartnership, jonka avulla suomalaiset yritykset voivat jatkossa etsiä asiakkaita, liikekumppaneita ja toimintamahdollisuuksia Ukrainassa.

Koska Ukrainassa toimiminen on riskialtista, suunnitelmassa suositellaan, että valtio takaisi 80 prosenttia Finnfundin myöntämästä rahoituksesta.

Samankaltaisia takuita luvataan myös valtion virallisen vientitakuulaitoksen Finnveran kautta myönnettyjen vientitakuiden luottotappioille aina 50 miljoonaan euroon saakka.

East Officen Janne Harjunpään mukaan suunnitelma tarjoaa yrityksille hyvää lisätukea, ja esimerkiksi vientitakuista on paljon hyötyä liiketoiminnassa.

”Takuilla poistetaan kaupan esteitä. Kun esimerkiksi suomalainen yritys myy laitteen ukrainalaiselle ostajalle, maksua ei tarvitse pyytää etukäteen.”

Suomen Ukrainan-jälleenrakennussuunnitelman toinen osa julkaistaan vuoden 2024 aikana. Siinä käsitellään valtionhallinnon ja eri sidosryhmien osallistumista jälleenrakentamiseen sekä linjataan kehitysyhteistyön ja humanitaarisen avun käytöstä Ukrainassa lähivuosina.

Suomella on hyvä maine Ukrainassa

Mitä pieni Suomi pystyy antamaan Ukrainalle käytännössä?

Ukrainan välittömät tarpeet liittyvät maan infrastruktuurin ylläpitoon. Esimerkiksi rintamaa lähellä olevan sillan sortuminen saattaa tuoda monen tunnin kiertomatkan haavoittuneiden sotilaiden sairaalamatkaan. Siksi sillan korjaaminen on etusijalla.

Mutta mitä pidemmälle rintamasta mennään, sitä monipuolisemmiksi tarpeet muuttuvat.

”Koko maassa tarvitaan työpaikkoja, investointeja ja verotuloja”, Antti Vänskä sanoo.

”Tarpeen suuruudesta kertoo se, että bruttokansantuote laski kolmanneksella vuonna 2022, ja miljoonat ihmiset ovat joutuneet jättämään asuinpaikkansa.”

Kuvitus: Samuli Siirala

Suomi voisi osallistua Ukrainan jälleenrakentamiseen esimerkiksi viemällä puhdasta teknologiaa, energiantuotantoa, digitalisaatiota, tietoverkkoja ja rakennusalan palveluita, Vänskä listaa.

Tärkeitä ovat myös Suomen ja Ukrainan väliset perinteiset yhteistyöalat, kuten opetus ja oikeusvaltiokehityksen tukeminen.

”Nämä ovat olennaisia, kun ajatellaan Ukrainan kehittämistä pidemmällä aikavälillä ja valmistellaan maata EU-jäsenyyteen”, Vänskä sanoo.

”Ukrainalla ja Suomella on eräänlainen kohtalonyhteys Venäjän rajanaapureina.”

– Jussi Harjunpää

Janne Harjunpää kehuu puolestaan suomalaisten yritysten hyvää liiketoimintatapaa ja näkee sen jopa eräänlaisena ”vientiartikkelina”, kun suomalaisyritykset alkavat tehdä yhteistyötä ukrainalaisten yritysten kanssa ympäristössä, joka on tunnettu korruptionriskistään.

”Suomalaisilla on kaiken kaikkiaan hyvä maine Ukrainassa”, sanoo Harjunpää, joka on vierailut maassa kymmenkunta kertaa myös sodan aikana.

Ukrainalaiset muistavat suomalaiset laatutuotteet ajalta, jolloin maa oli vielä osa Neuvostoliittoa ennen vuotta 1991. Ukrainalla ja Suomella on myös eräänlainen kohtalonyhteys Venäjän rajanaapureina, Harjunpää sanoo.

Miljoonia ihmisiä köyhyysrajan alapuolelle

Ukrainan nostaminen nykyaikaiseksi eurooppalaiseksi valtioksi ei tapahdu hetkessä.

Sota on tehnyt suuren loven kansan hyvinvointiin. Pelkästään ensimmäisen sotavuoden aikana [köyhyysrajan](#) alapuolella elävien eli alle 6,06 euroa päivässä ansaitsevien ihmisten osuus nousi 5,5 prosentista 24,1 prosenttiin.

Sota on myös kutistanut väestöä. Erään arvion mukaan Ukrainan hallinnoimilla alueilla elävien ihmisten [määrä](#) on supistunut 28 miljoonaan, kun vielä ennen sotaa maassa asuvien määräksi arvioitiin yli 40 miljoonaa.

[Miljoonien ihmisten katoaminen](#) selittyy sillä, että noin kuusi miljoonaa ukrainalaista elää nyt Venäjän valloittamilla alueilla, vähintään neljä miljoonaa on paennut EU-maihin, hieman yli miljoona asuu Venäjällä ja ainakin puoli miljoonaa muualla ulkomailla. Tämän lisäksi neljä miljoonaa kansalaista on paennut asuinalueeltaan muualle Ukrainaan ja kymmeniätuhansia on kuollut rintamalla sekä siviileihin kohdistuneissa iskuissa.

Vastaavien muutosten kouriin joutuneet maat joutuvat yleensä käyttämään vuosikymmeniä siihen, että niiden elintaso palaa edes lähtötasolle. Voiko Ukraina tehdä poikkeuksen ja ponnahtaa takaisin nopeammin?

Maailmanpankin raportissa puhutaan kymmenen vuoden jälleenrakennusvaiheesta, mutta pankki myöntää itsekkin, että paljon riippuu siitä, miten sota etenee ja milloin se päättyy.

Olennaista on myös se, paljonko Ukraina saa rahoitusta tulevana vuosina, mikä on hallintokoneiston kyky pyörittää lukemattomia samanaikaisia hankkeita, millaisia riskejä yritykset ovat valmiita ottamaan ja onko materiaaleja ja työvoimaa saatavilla.

Ukrainan lähivuosina saaman tuen määrä riippuu siitä, miten pitkälle länsimaiden veronmaksajat ja poliitikot ovat valmiita sitoutumaan Ukrainan auttamiseen.

Myönteistä on se, että vaikka sota jatkuu, sen aiheuttamat tuhot eivät välttämättä enää nouse suoraviivaisesti. Vaikka Venäjä on kohdentanut ohjusiskuja ympäri maata, suurin osa taisteluista on jatkunut alueilla, jotka ovat jo entuudestaan tuhoutuneita. Toisaalta hallitus on kyennyt jo korjaamaan osan tuhotuista kohteista, kuten esimerkiksi terveysasemia, energialaitoksia ja liikenneväyliä.

Sotaväsymystä lännessä ja Ukrainassa

Ukrainan lähivuosina saaman tuen määrä riippuu siitä, miten pitkälle länsimaiden veronmaksajat ja poliitikot ovat valmiita sitoutumaan Ukrainan auttamiseen.

Eri maiden Ukrainalle antamia tukilupauksia seuraavan saksalaisen [Kiel-instituutin](#) mukaan suurin osa Ukrainalle tulevasta rahoituksesta ja sotilaallisesta tuesta on peräisin EU-instituutioilta, Yhdysvalloista, Saksasta, Britanniaista, Pohjoismaista, Japanista, Kanadasta, Puolasta ja Alankomaista. Ei-sotilaallisen tuen kärjessä ovat EU-instituutiot, joiden rahoitus ja humanitaarinen tuki on yhteensä 79 miljardia euroa, ja Yhdysvallat, jonka vastaava luku on 25 miljardia euroa.

Sotaväsymystä on kuitenkin ilmassa, sillä instituutin laskelmien mukaan uusien lupausten määrät romahtivat viime syksynä peräti 90 prosentilla edellisvuoteen verrattuna. Tärkeässä tukijamaassa Yhdysvalloissa Ukrainarahoituksesta on tullut sisäpoliittinen kiistakapula.

Sotaväsymystä on myös Ukrainassa. Ukrainan vastahyökkäyksen epäonnistuminen ja lännen avustushalujen heikentyminen ovat lisänneet pelkoa siitä, että sota jatkuu vielä vuosia.

Sotataakan lisäksi ukrainalaiset joutuvat miettimään jälleenrakennusta ja EU:n maalle asettamia ehtoja. Joidenkin ukrainalaisten mielestä se on kohtuutonta.

”Mitään oikotietä EU-jäsenyyteen ei kuitenkaan ole”, muistuttaa Antti Vänskä.

”Tämä tiedetään aiempien jäsenyysneuvotteluiden perusteella.”

Ongelmistaan huolimatta Ukraina näyttäisi edistyvän esimerkiksi korruption torjunnassa. Transparency International -järjestön tammikuussa julkistamassa [raportissa](#) todetaan, että korruptio on vähentynyt Ukrainassa jo 11 vuoden ajan, myös sota-aikana. Maa on listauksessa muun muassa Turkin ja Venäjän edellä.

Janne Harjunpää uskoo, että korruption kitkeminen ja hyvän hallinnon edistäminen tulevat ratkaisemaan monta Ukrainaa riivaavaa ongelmaa. Lupaavaa on, että ukrainalaiset ovat selvästi muuttaneet suhtautumistaan korruptioon sodan myötä.

”Tällä hetkellä ukrainalaiset, jotka ovat menettäneet paljon ja joiden sukulaisia on kaatunut sodassa, eivät katso hyvällä korruptiota harjoittavia poliitikkoja. Liian moni on joutunut uhraamaan elämänsä paremman tulevaisuuden eteen.”

Lue lisää: [Riittävätkö tukieurot Ukrainan jälleenrakentamiseksi?](#)

Lue lisää: [Sota Ukrainassa aiheuttaa vakavaa tuhoa ympäristölle](#)

Lue lisää: [Avustushistorian suurin operaatio](#)

Lahde: <https://kehityislehti.fi/ukraina-valmistautuu-jalleenrakennukseen/index.html>